

ઔષધિય પાકો

પ્રશ્ન: આપણા વિસ્તારમાં ક્યાં ક્યાં અગત્યના ઔષધિય પાકોની ખેતી થઈ શકે તેમ છે તેની માહિતી આપશો?

જવાબ : આપણા વિસ્તારમાં થઈ શકે તેવા પાકોની યાદી આ પ્રમાણે છે.

અશ્વગંધા, તુલસી, કરિયાતુ, ગુગળ, મીઠી આવળ, સફેદ મુસળી, મધુ નાશીની, અશોક, ગરમર, લીડીપીપર, ગળો તેમજ સુગંધીત પાકોમાં પામારોઝા, લેમનગ્રાસ અને તુલસીનો સમાવેશ કરી શકાય છે.

પ્રશ્ન: આપણા વિસ્તારમાં ચંદનની ખેતી થઈ શકે કે કેમ?

જવાબ આપણા વિસ્તારમાં ચંદનની વ્યાપારીક ધોરણે ખેતીની શક્યતા ઓછી છે. સામાન્ય રીતે આ વનસ્પતિનું વૃક્ષ થઈ શકે છે. પરંતુ વૃક્ષનો જરૂરી વિકાસ ખૂબજ ધીમો હોય છે. તેથી વ્યાપારીક ધોરણે આર્થિક વળતર ઓછું મળે છે.

પ્રશ્ન: ઘણી વખત ખેડૂતભાઈ કોઈપણ નવા પાક જાણકારી વગર વાવી દેતા હોય છે અને પાછળથી નુકશાની ભોગવવાનો વારો આવે છે. તી આ બાબતે આપ અમારા ખેડૂત ભાઈઓને શું સંદેશો આપશો.

જવાબ : ઘણા ખેડૂત ભાઈઓ કસુંબી ને કેસર સમજી વાવેતર કરે છે. આ ઉપરાંત કાસુન્દ્રા નામની વનસ્પતિને કોફી તરીકે વાવતા હોય છે. તો અહિંયા ખેડૂતભાઈઓ ને ખાસ જણાવવાનું કે ખેતી પધ્ધતિ યોગ્ય પાક, તેમજ બજાર વ્યવસ્થા ની પૂરી જાણકારી મેળવી પછી જ આવી ખેતીમાં પડવું જોઈએ. ઉપરોક્ત બન્ને વસ્તુઓ મુખ્ય પેદાશની ભેળસેળમાં વપરાય છે. કોઈપણ ઔષધિય વનસ્પતિની ખેતી નાના પાયેથી કરો, જાતે જોયા વિના આ ખેતી ના કરો, ઉત્પાદન કોણ લેશે કેવા સ્વરૂપમાં લેશે અને શું ભાવ આપશે તેની ખાત્રી કરીને જ આવી ખેતીમાં પડવું જરૂરી છે.

પ્રશ્ન: ઔષધિય પાકોના બીજ અથવા વાવેતર માટે ઉપયોગમાં લેવાતા છોડના ભાગ ક્યાંથી મેળવી શકાય.

જવાબ : અશ્વગંધામાં જવાહર અશ્વગંધા-૨૦, જવાહર અશ્વગંધા-૧૩૪, કે.એન.કે. કોલેજ ઓફ હોર્ટીકલ્ચર, માન્ડસૌર (MANDSAUR) મધ્ય પ્રદેશ-૪૫૮ ૦૦૧ દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલ છે.

આ ઉપરાંત અશ્વગંધાની "યોસીતા" નામની વેરાઈટી સેન્ટ્રલ ઈન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ મેડીસીનલ એન્ડ એરોમેટી પ્લાન્ટ, કુકરેલ પીકનીક રોડ, લખનૌ - ૨૨૬ ૦૧૫ (ઉત્તર પ્રદેશ)
Tel : +91-522-2359623 FAX : +91-522-2342666

E-mail: director@cimap.res.in થી બહાર પાડવામાં આવેલ છે.

◆ મીઠીઆવળની વાત કરું તો બીત-૨ નામની વેરાઈટી કૃષિ યુનિવર્સિટી આણંદ- ૩૮૮ ૧૧૦ થી બહાર પાડવામાં આવી છે.

આ પાકમાં 'સોના' નામની જાત હયોબ. દ્વારા બહાર પાડવામાં આવી છે.

◆ તુલસીમાં પણ Central Institute of Medicinal and Aromatic Plants દ્વારા ખૂબજ સારી જાતો જેવી કે CM-Ayua, Anggna4182893, Kanchan વિકસાવવામાં આવેલ છે.

◆ લીડીપીપરમાં કેરાલા યુનિવર્સિટી, ત્રિચુર દ્વારા વિશ્વનાથ પીપાલી-૧ નામની વેરાઈટી બહાર પાડવામાં આવેલ છે.

◆ કરીયાતુ AK-1 આણંદ યુનિવર્સિટી, આણંદ ઉપરાંત જવાહરલાલ નહેરૂ કૃષિ વિશ્વ વિદ્યાલય, જબલપુરથી મળી શકે છે.

જુનાગઢ કૃષિ યુનિવર્સિટીના કૃષિ વનસ્પતિશાસ્ત્રવિભાગ માં ઓષધિય વનસ્પતિનાં રોપા મેળવવા માટે સપર્ક કરવો

ઓષધિય વનસ્પતિનાં રોપા/બિયારણો મેળવવા માટે ક્યાં સપર્ક કરવો

૧. નેશનલ રીસર્ચ સેન્ટર ફોર મેડીસીનલ એન્ડ એરોમેટીક પ્લાન્ટસ
મું. બોરીઆવી, આણંદ - ૩૮૭ ૩૧૦
ફોન નં. ૦૨૬૮-૨૭૮૬૦૨
૨. સંશોધન વૈજ્ઞાનિકશ્રી
ઓષધિય અને સુગંધિત પાક યોજના
આણંદ કૃષિ યુનિવર્સિટી, આણંદ- ૩૮૮ ૧૧૦
૩. પ્રાધ્યાપકશ્રી
કૃષિ વનસ્પતિશાસ્ત્રવિભાગ
જુનાગઢ કૃષિ યુનિવર્સિટી
જુનાગઢ - ૩૬૨ ૦૦૧
૪. પ્રાધ્યાપકશ્રી
પ્લાન્ટ ફીઝીયોલોજી વિભાગ, જવાહરલાલ નહેરૂ વિશ્વ વિદ્યાલય
જબલપુર - ૪૮૨ ૦૦૪ (મધ્ય પ્રદેશ)
૫. કેરાલા એગ્રીકલ્ચરલ યુનિવર્સિટી
વેલાનીકારા, ત્રિચુર - ૬૮૦ ૬૫૪ (કેરાલા)
૬. રાજસ્થાન એગ્રીકલ્ચરલ યુનિવર્સિટી
ઉદેપુર - ૩૧૩ ૦૦૧, (રાજસ્થાન)

- ૭ પંજાબરાવ દેશમુખ કૃષિ વિશ્વ વિદ્યાલય
કૃષિનગર, આકોલા - ૪૪૪ ૧૦૪, (મહારાષ્ટ્ર)
- ૮ સી.સી.એસ. હરિયાણા એગ્રીકલ્ચરલ યુનિવર્સિટી
હિસ્સાર - ૧૨૪ ૦૦૧, (હરિયાણા)

મસાલાના પાકો

પ્રશ્ન: જીરૂના ઉભા પાકમાં ફુલ બેસતી વખતે પાન અને ફુલ ઉપર સફેદ ભુકી પાઉડર જેવું દેખાય છે તો તે શું છે તેને કાબુમાં લેવાના ઉપાય જણાવશો.

જવાબ: આ રોગ ભૂકિ છારો ના નામથી ઓળખાય છે. આ રોગ ઈરીસીફી પોલીગોની નામની ફુગથી થાય છે. રોગની શરુઆત નીચેના પાન પરથી થાય છે. સમય જતા ફુગની વૃદ્ધિ છોડના પાન, ડાળીઓ તેમજ બીજ પર જોવા મળે છે. છોડ પર સફેદ પાવડર છાંટેલો હોય તેવું જોવા મળે છે. આ રોગને લીધે દાણાની ગુણવત્તા હલકી રહે છે. આ રોગનો ફેલાવો પવન દ્વારા થાય છે.

નિયંત્રણ :-

આ રોગ આવતા પહેલા જીરૂનો પાક ૪૫ થી ૫૦ દિવસનો થાય ત્યારે વેટેબલ સલ્ફર ૮૦ ટકા ૨૫ ગ્રામ અથવા હેક્ઝાકોનેઝોલ ૧૦ મીલી અથવા બેનોમીલ ૨૦ ગ્રામ પ્રતી ૧૦ લિટર પાણીમાં ઓગાળી ૧૦ થી ૧૨ દિવસના અંતરે ૨ થી ૩ છંટકાવ દાણા પરિપક્વ થા ત્યાં સુધી કરવાથી આ રોગનું અસરકારક નિયંત્રણ થાય છે.

પ્રશ્ન: જીરૂના ઉભા પાકમાં છોડ સુકાય છે તેને કાબુમાં લેવાના ઉપાય જણાવશો.

જવાબ: આ રોગના લક્ષણોમા તંદુરસ્ત છોડના પાન અને ડાળીઓ એકા એક નમી પડે છે અને બીજા દિવસે આખો છોડ લંઘાયને સુકાવા લાગે છે. છોડ પાણીની તાણ પડે ને લંઘાય તેમ પાણી આપેલ ખેતરમા પણ લંઘાય છે. તંદુરસ્ત લાગતા છોડના અચાનક ઉપરની કુણી ટોચો અને ડાળીઓ બીજા દિવસે નમી પડે છે અને સુકાઈ જાય છે. રોગની શરુઆતમા ખેતરમા નાના કુંડાળા જોવા મળે છે જે ધીમે ધીમે પ્રસરે છે. રોગીસ્ત છોડ પર દાણા બેસતા નથી અને બેસે તો પણ દાણા ચીમળાયેલા, હલકા અને ઉતરતી ગુણવત્તાવાળા પાકે છે.

નિયંત્રણ:

- ◆ આ રોગના નિયંત્રણ માટે રોગ પ્રતિકારક જાત ગુજરાત જીરૂ - ૪ નું વાવેતર કરવું.
- ◆ આ રોગના જૈવિક નિયંત્રણ માટે ટ્રાયકોડમા પાવડર ૫ કિગ્રા/હેક્ટર ૫૦૦ કિગ્રા દિવેલી કે રાયડાનો ખોળ સાથે આપવો
- ◆ બીજને વાવતા પહેલા કાર્બેન્ડાઝીમ અથવા ક્લોરોથેનોનીલ અથવા બેનોફીટ ૩ ગ્રામ/કિગ્રા બીજ પ્રમાણે બીજ માવજત આપી વાવણી કરવી.
- ◆ સુકાતા છોડની ફરતે કાર્બેન્ડાઝીમ ૧૦ ગ્રામ/ ૧૦લીટર પાણીમા મીશ્ર કરી રેડવું.

પ્રશ્ન: જીરૂના ઉભા પાકમાં એકાએક છોડ કરમાયેલા તથા ઉપરનો ભાગ નમી ગયેલો જોવા મળે છે અને કાળાશ પડતો જોવા મળે છે તે રોગ કયો છે તેને અટકાવવાના ઉપાયો જણાવશો.

જવાબ: અ રોગને કાળી ચરમીના નામે ઓળખાય છે. જેના નિયંત્રણના પગલા નીચે મુજબ છે.

૧. જીરાના પાકની વાવણી નવેમ્બર માસમાં ઠંડીની શરૂઆત થતાં કરવી.
૨. જેમ બને તેમ ક્યારા નાના રાખવા અને હલકું પિયત આપવું.
૩. ક્યારાની પછાટે પાણી ભરાઈ નહી તેવી કાળજી લેવી.
૪. વધારે પડતું નાઈટ્રોજન યુક્ત ખાતર ન વાપરવું.
૫. બીજ દ્વારા પણ રોગ ફેલાતો હોવાથી રોગમુક્ત બીજની પસંદગી કરવી, તેમજ બીજને વાવતા પહેલા સેરેસાન, મેન્કોઝેબ અથવા થાયરમ દવાનો પટ ૩ ગ્રામ એક કિલો બીજ દીઠ આપવો.
૬. પાક ૩૦ દિવસનો થાય ત્યારે મેન્કોઝેબ ૨૫ ટકાના (૩૫ ગ્રામ બજારૂ દવા ૧૦ લીટર પાણીમાં) દ્રાવણના કુલ ચાર છંટકાવ ૧૦ દિવસના અંતરે કરવા. દવા છાંટતી વખતે છોડના બધા જ ભાગો પર દવા બરોબર છંટાય તેની કાળજી અવશ્ય રાખવી. જો આમ કરવામાં ન આવે તો છોડના ભાગ પર દવા છંટાયેલ ન હોય ત્યાં ફૂગના બીજાણુંઓ પડી રોગનો ચેપ લગાડે છે અને અંતે દવા ન છંટાયા જેવું પરિણામ જોવા મળે છે.

જીરૂ પકવવાની ખરી પદ્ધતિ

- (૧) હંમેશા જીરાનું બિયારણ પોતાનું રાખવું
- (૨) જીરાના બીજને ડાયથેન એમ. ૪૫ નો દવાને પટ આપીને વાવવું
- (૩) જે ખેતરમાં જીરૂ વાવવાનું છે તેમા હલકી ખેડ એટલે કે દાંતી, રાપ ચલાવવી.
— જમીન સમથળ બનાવવી.
— જીરાના બિયારણનો દર ખૂબજ માપસર રાખવો.
— ૧૧ થી ૨ કિલો એક વિઘે દર રાખી રેતી ભેળવી છંટકાવ કરવો.
— પાયાના ખાતરમાં બને તો સેન્ડ્રીય ખાતર આપવું નહીતર વિઘે ૧૦ કિલો ડીએપી નાખવું.
- (૪) ક્યારા બિલકુલ નાના બનાવવા. ક્યારાની લંબાઈ કોઈપણ સંજોગોમાં વધારવાની નહી.
- (૫) પહેલું પિયત જીરૂ છાંટયા પછી તુરતજ આપવું.
- (૬) બીજુ પિયત ૧૫ દિવસ બાદ આપવું.
— ત્રણ પિયતે જીરૂ ઉગાડી દેવું.
- (૭) જીરાના પાકને બીજા કોઈપણ પ્રકારના ખાતરનો ડોઝ આપવો નહી.
- (૮) જીરૂ જ્યારે બે થી અઢી ઈંચની ઉંચાઈનું થાય ત્યારે ડાયથેન એમ. ૪૫, ૪૦ ગ્રામ /૧ પંપમાં લઈ છંટકાવ કરવો.
— ત્રીજા પિયત પછી ચોથું પિયત ૨૦ થી ૨૫ દિવસે આપવું.

-
- દવા ડાયથેન એમ.૪૫ નો બીજો છંટકાવ અથવા કોન્ટાફ દવા બીજા છંટકાવમાં લેવી તેનો દર ૧૫ ગ્રામ/ ૧પંપે રાખવો.
- (૯) પાંચમુ પિયત ચોથા પિયત પછી ૨૫ દિવસ બાદ આપવું. ભલે જીરૂ લંઘાય તોય મુંઝાવું નહીં. અને ફુગ નાશક દવાનો છંટકાવ પિયત આપ્યા પહેલા ડાયથેન એમ.૪૫ નો ૪૦ ગ્રામ પંપ પ્રમાણે કરવો.
- (૧૦) જો જીવાત (નાની નાની) દેખાય તો મોનોકોટોફોસ ૧૨ થી ૧૫ એમએલ અને ડીડીવીપી ૭ થી ૮ એમએલ લઈ છંટકાવ કરવો.
- (૧૧) જરૂર જણાય તો પંપ દ્વારા પાણી આપવું અને જીરૂ પકવી દેવું. સાતમું પિયત બહુજ જરૂર હોય તો ખૂબજ ખેંચાઈને આપવું. જીરૂ ૮૦ થી ૯૦ દિવસે પાંકી જશે.